NABAK COMPOSITE

نابک کامپوزیت

عرضه‌کننده محصولات کامپوزیتی FRP/GRP

TECHNICAL DATA SHEET

برگه اطلاعات فنی

لوله کامپوزیتی FRP

FRP / GRP COMPOSITE PIPE

PRODUCT SERIES

FRP/GRP COMPOSITE PIPE

کاربردها

رنگ‌ها و سطح

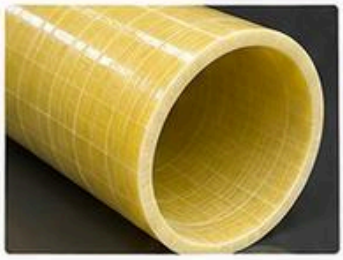

مشخصات فنی

انواع قطر و ضخامت

NBK-TDS-PIPE-01 | REV 1.0

لوله کامپوزیتی FRP نابک کامپوزیت (FRP / GRP Composite Pipe) با روش رشته‌پیچی از الیاف شیشه پیوسته و رزین پلی‌استر، وینیل‌استر یا اپوکسی تولید می‌شود؛ لوله‌ای سبک، بدون زنگ‌زدگی و رسوب، با سطح داخلی صاف و عمر طراحی ۵۰ ساله که جایگزین لوله فولادی، چدن داکتیل و بتنی در انتقال آب، فاضلاب، آب دریا، مواد شیمیایی و سیالات صنعتی است.

DN 25 – 600	PN 6 – 32	SN 2500 – 10000	C = 150
قطر استاندارد (بزرگ‌تر به سفارش)	کلاس فشار (bar)	کلاس سفتی (N/m²)	ضریب هیزن-ویلیامز

لوله کامپوزیتی FRP (لوله GRP و GRE) چیست؟

لوله کامپوزیتی که با نام‌های **لوله FRP**، **لوله GRP**، **لوله GRE**، **لوله GFRP**، **لوله فایبرگلاس** و **لوله رشته‌پیچی** شناخته می‌شود، با پیچیدن رشته‌های پیوسته الیاف شیشه آغشته به رزین روی یک ماندرل چرخان تولید می‌شود. زاویه پیچش رشته‌ها (معمولاً ±۵۵ درجه) طوری انتخاب می‌شود که لوله کامپوزیتی تنش حلقوی ناشی از فشار داخلی و تنش محوری را به نسبت بهینه تحمل کند. پس از پخت، لوله FRP از روی ماندرل خارج، بریده و سر آن برای اتصال ماشین‌کاری می‌شود.

FRP نام عمومی پلیمرهای تقویت‌شده با الیاف است؛ GRP (یا GFRP) کامپوزیت FRP با الیاف شیشه و رزین پلی‌استر یا وینیل‌استر، و GRE نوع اپوکسی آن است. همه این لوله‌های کامپوزیتی در یک ویژگی مشترک‌اند: دیواره آن‌ها زنگ نمی‌زند، به حفاظت کاتدی و پوشش نیاز ندارد و سطح داخلی صاف آن در طول عمر رسوب و زبری نمی‌گیرد.

ساختار دیواره لوله کامپوزیتی

آستر داخلی (Liner)	لایه سازه‌ای	لایه بیرونی	سر اتصال
لایه غنی از رزین با Veil و مت به ضخامت ۰٫۵ تا ۲٫۵ mm؛ مانع خوردگی و نفوذ سیال.	رشته‌پیچی ±۵۵° الیاف شیشه پیوسته؛ تحمل فشار داخلی، بار خاک و تنش محوری.	رزین با افزودنی ضد UV برای محافظت در برابر آفتاب، سایش و هوازدگی.	سر نر و مادگی ماشین‌کاری‌شده، شیار اورینگ یا فلنج کامپوزیتی یکپارچه.

مزایای لوله FRP نسبت به لوله فولادی و چدنی

- **بدون خوردگی:** لوله کامپوزیتی در آب شور، فاضلاب، خاک خورنده و مواد شیمیایی زنگ نمی‌زند؛ بدون حفاظت کاتدی.
- **سبک:** لوله GRP حدود یک‌چهارم وزن لوله فولادی و یک‌دهم لوله بتنی؛ حمل و نصب بدون ماشین‌آلات سنگین.
- **سطح داخلی صاف:** ضریب هیزن-ویلیامز ۱۵۰ ثابت در طول عمر؛ افت فشار و هزینه پمپاژ کمتر.
- **ضربه قوچ کمتر:** سرعت موج فشار در لوله FRP حدود نصف فولاد؛ افزایش فشار ناگهانی کمتر.
- **عایق حرارتی و الکتریکی:** بدون جریان سرگردان و خوردگی الکتروشیمیایی.
- **عمر ۵۰ ساله:** طراحی بر پایه مقاومت بلندمدت ۵۰ ساله و هزینه چرخه عمر پایین.

کاربردهای لوله کامپوزیتی FRP

آب و فاضلاب	آب دریا و آب‌شیرین‌کن	صنایع شیمیایی
خطوط انتقال آب شرب، فاضلاب ثقلی و تحت فشار با لوله GRP	آبگیر و خروجی آب‌شیرین‌کن، خنک‌کاری ساحلی	انتقال اسید، قلیا، آب نمک و پساب صنعتی با لوله FRP وینیل‌استر
نفت و گاز	**نیروگاه و برج خنک‌کننده**	**کشاورزی و آبیاری**
آب تزریقی، آب همراه نفت و خطوط آتش‌نشانی با لوله GRE	خطوط آب گردشی و خنک‌کن با قطر بزرگ	خطوط اصلی آبیاری تحت فشار و انتقال آب کشاورزی

جدول قطر و ضخامت لوله کامپوزیتی

جدول ۱ — ضخامت کل دیواره (mm) لوله FRP رشته‌پیچی با سفتی SN 5000 (شامل آستر)

قطر نامی DN (mm)	قطر خارجی PN16 (mm)	PN 10	PN 16	PN 25	PN 32	وزن PN16 (kg/m)
۲۵	۲۹٫۰	۲٫۰	۲٫۰	۲٫۰	۲٫۰	۰٫۳۲
۵۰	۵۴٫۰	۲٫۰	۲٫۰	۲٫۰	۲٫۰	۰٫۶۲
۸۰	۸۴٫۰	۲٫۰	۲٫۰	۲٫۳	۲٫۸	۰٫۹۸
۱۰۰	۱۰۴٫۰	۲٫۰	۲٫۰	۲٫۷	۳٫۳	۱٫۲۲
۱۵۰	۱۵۶٫۶	۳٫۳	۳٫۳	۴٫۳	۵٫۲	۳٫۰۲
۲۰۰	۲۰۸٫۰	۴٫۰	۴٫۰	۵٫۳	۶٫۶	۴٫۸۷
۲۵۰	۲۵۹٫۴	۴٫۷	۴٫۷	۶٫۴	۸٫۰	۷٫۱۵
۳۰۰	۳۱۱٫۰	۵٫۵	۵٫۵	۷٫۵	۹٫۳	۱۰٫۰
۴۰۰	۴۱۳٫۸	۶٫۹	۶٫۹	۹٫۶	۱۲٫۱	۱۶٫۸
۵۰۰	۵۱۶٫۸	۸٫۴	۸٫۴	۱۱٫۷	۱۴٫۸	۲۵٫۵
۶۰۰	۶۱۹٫۸	۹٫۹	۹٫۹	۱۳٫۹	۱۷٫۵	۳۶٫۰

ضخامت با فرمول‌های ۱ و ۳ (صفحه ۴): بیشینه ضخامت لازم برای فشار (تنش حلقوی مجاز ۶۰ MPa) و برای سفتی SN 5000 (E_h = 20 GPa)، به‌علاوه آستر ۰٫۵ mm (DN<150) یا ۱ mm. در PN10 و PN16، سفتی حلقوی ضخامت را تعیین می‌کند و در PN25 و PN32 فشار. ضخامت حداقل اجرایی ۲ mm است. جدول مثال محاسباتی است؛ ضخامت هر سفارش بر اساس شرایط کاری، دما و استاندارد پروژه تعیین می‌شود. طول استاندارد لوله ۶ و ۱۲ متر.

کلاس‌های فشار و سفتی لوله GRP

جدول ۲ — کلاس فشار اسمی

کلاس	فشار کاری (bar)	فشار آزمون کارخانه (bar)
PN 6	۶	۹
PN 10	۱۰	۱۵
PN 16	۱۶	۲۴
PN 25	۲۵	۳۷٫۵
PN 32	۳۲	۴۸

جدول ۳ — کلاس سفتی حلقوی

کلاس	SN (N/m²)	کاربرد
SN 2500	۲۵۰۰	روزمینی و دفن کم‌عمق
SN 5000	۵۰۰۰	دفن معمولی (استاندارد)
SN 10000	۱۰۰۰۰	دفن عمیق، ترافیک سنگین، خلأ

انواع اتصال لوله کامپوزیتی

نر و مادگی چسبی
اتصال مخروطی با چسب اپوکسی؛ رایج در لوله GRE صنعتی

کوپلینگ با اورینگ
اتصال آب‌بند لاستیکی با امکان انحراف زاویه‌ای؛ نصب سریع خطوط آب

اورینگ قفل‌شونده
تحمل نیروی محوری بدون بلوک بتنی در خطوط تحت فشار

فلنج کامپوزیتی
اتصال به شیر، پمپ و تجهیزات؛ استاندارد سوراخ‌کاری ANSI یا DIN

لب‌به‌لب لمینیتی
اتصال دائمی با لایه‌گذاری الیاف و رزین روی محل درز

اتصالات
زانو، سه‌راهی، تبدیل و درپوش کامپوزیتی هم‌کلاس لوله

کلاس فشار یا کلاس سفتی؟ در لوله کامپوزیتی دو مشخصه مستقل وجود دارد: کلاس فشار PN توان تحمل فشار داخلی و کلاس سفتی SN توان تحمل بار خاک، ترافیک و خلأ را نشان می‌دهد. برای خطوط مدفون کم‌فشار (فاضلاب ثقلی) SN تعیین‌کننده است و برای خطوط تحت فشار روزمینی PN؛ لوله GRP هر پروژه با ترکیب مناسب PN و SN سفارش داده می‌شود.

خواص مکانیکی و فیزیکی لوله کامپوزیتی رشته‌پیچی

جدول ۴ — خواص مرجع لایه سازه‌ای لوله FRP با زاویه پیچش ±۵۵°

خاصیت	روش آزمون	حلقوی (Hoop)	محوری (Axial)
مقاومت کششی	ASTM D2290 / D2105	۲۰۰ – ۲۵۰ MPa	۸۰ – ۱۰۰ MPa
مدول الاستیسیته	ASTM D2105 / D2412	۱۸ – ۲۵ GPa	۹ – ۱۲ GPa
مقاومت بلندمدت ۵۰ ساله (HDB / LTHS)	ASTM D2992 / ISO 14692	۱۰۰ – ۱۵۰ MPa	—
ضریب پواسون	—	۰٫۵۵ – ۰٫۶۵ (حلقوی-محوری)	۰٫۳ – ۰٫۴
ضریب انبساط حرارتی	ASTM D696	—	۱۸ – ۲۵ ×۱۰⁻⁶ /°C
چگالی	ASTM D792	۱٫۸ – ۲٫۰ g/cm³	
رسانایی حرارتی	—	۰٫۲۵ – ۰٫۳۵ W/m·K	
زبری مطلق سطح داخلی	—	≈ ۰٫۰۱ mm (هیزن-ویلیامز C = 150)	

جدول ۵ — رزین و دمای کاری لوله

رزین	دمای کاری حداکثر	کاربرد غالب
پلی‌استر ایزوفتالیک (GRP)	≈ ۵۰ – ۶۰ °C	آب، فاضلاب، آبیاری
وینیل‌استر (GRP-VE)	≈ ۹۰ – ۱۰۰ °C	اسید، قلیا، کلر، آب دریا
اپوکسی آمین (GRE)	≈ ۹۳ °C	نفت، آب تزریقی، آتش‌نشانی
اپوکسی انیدرید (GRE)	≈ ۱۱۰ – ۱۲۰ °C	آب داغ و سیالات دمای بالا

جدول ۶ — استانداردهای مرجع

استاندارد	موضوع
ISO 14692	لوله GRP صنایع نفت و گاز
AWWA C950 / M45	لوله فایبرگلاس تحت فشار آب
ISO 10639 / 10467	لوله GRP آب و فاضلاب
ASTM D2996	لوله رشته‌پیچی RTRP
ASTM D2412 / D1599	سفتی لوله / ترکیدن

مقایسه لوله کامپوزیتی با سایر لوله‌ها

جدول ۷ — لوله FRP در برابر لوله فولادی، چدن داکتیل، پلی‌اتیلن و PVC

ویژگی	لوله کامپوزیتی FRP	فولادی	چدن داکتیل	پلی‌اتیلن HDPE	PVC
خوردگی	ندارد	شدید (نیاز به پوشش)	نیاز به پوشش	ندارد	ندارد
وزن DN400 (kg/m، تقریبی)	۱۷ – ۲۵	۶۰ – ۹۰	۹۰ – ۱۱۰	۴۵ – ۷۰	۲۵ – ۳۵
هیزن-ویلیامز C در طول عمر	۱۵۰	۱۰۰ – ۱۲۰	۱۰۰ – ۱۳۰	۱۵۰	۱۵۰
سرعت موج فشار (m/s، تقریبی)	۴۰۰ – ۶۰۰	۱۰۰۰ – ۱۳۰۰	۱۰۰۰ – ۱۲۰۰	۲۰۰ – ۳۵۰	۳۵۰ – ۴۵۰
فشار در قطر بزرگ	بالا	بالا	بالا	محدود (دیواره ضخیم)	محدود
دمای کاری	تا ≈ ۱۰۰ °C	بالا	بالا	تا ≈ ۴۰ °C (کاهش فشار)	تا ≈ ۴۵ °C

مقادیر محدوده‌های رایج صنعت لوله کامپوزیتی FRP، GRP و GRE هستند و نتایج آزمایشگاهی اختصاصی نابک کامپوزیت نیستند؛ مقاومت بلندمدت هر سری تولید با آزمون ASTM D2992 یا ISO 14692 تعیین می‌شود.

انتخاب رزین لوله کامپوزیتی: برای آب شرب، رزین و آستر دارای تأییدیه تماس با آب آشامیدنی (مانند NSF/ANSI 61 یا WRAS) لازم است. برای اسیدها، قلیاها، هیپوکلریت و آب دریای گرم، لوله FRP با رزین وینیل‌استر و آستر C-Glass یا Veil مصنوعی ضخیم‌تر انتخاب کنید. برای فشار و دمای بالا در نفت و گاز، لوله GRE اپوکسی گزینه استاندارد طبق ISO 14692 است.

طراحی دیواره لوله کامپوزیتی

۱. تنش حلقوی و ضخامت لازم برای فشار (بارلو)

$$\sigma_h = \frac{P \cdot D_m}{2\,t_s} \le \sigma_a\,, \quad t_s = \frac{P \cdot D_m}{2\,\sigma_a}\,, \quad \sigma_a = \frac{HDB}{FS}$$

t_s ضخامت سازه‌ای (بدون آستر)، D_m قطر میانگین، HDB مقاومت حلقوی بلندمدت. با HDB ≈ 120 MPa و σ_a = 60 MPa. FS = 2: لوله DN200 PN16 (t_s = 3.0 mm، D_m ≈ 205 mm): $\sigma_h = 1.6 \times 205 / 6 \approx 54.7$ MPa ≤ 60 ✓

۲. سفتی حلقوی SN (ISO 7685)

$$SN = \frac{E_h \cdot I}{{D_m}^3}\,, \quad I = \frac{{t_s}^3}{12}$$

DN200: SN = 20 000 × 2.25 / 205³ ≈ 5.22×10⁻³ N/mm² ≈ 5220 N/m² ≥ SN 5000 ✓

۳. ضخامت لازم برای سفتی

$$t_s = D_m \cdot \left(\frac{12 \cdot SN}{E_h}\right)^{1/3}$$

DN400: $t_s \approx 5.9$ mm ،E_h = 20 GPa → $t_s \approx 0.0144\,D_m$ و SN 5000

۴. سفتی لوله در آزمون صفحه موازی (ASTM D2412)

$$PS = \frac{E_h\,I}{0.149\,r^3}$$

DN200 با r = 102.5 mm: PS = 45 000 / (0.149 × 1.077×10⁶) ≈ 0.28 N/mm/mm ≈ 280 kPa (حدود ۴۰ psi)

۵. فشار بحرانی کمانش (خلأ و فشار خارجی)

$$P_{cr} = \frac{2\,E_h}{1-\nu^2}\left(\frac{t_s}{D_m}\right)^3$$

DN200 SN5000: $P_{cr} \approx 43\,956 \times (3/205)^3 \approx 0.138$ MPa = 1.38 bar؛ برای خلأ کامل با FS = 2.5 لازم است ≤ 2.5 bar → کلاس SN 10000 یا ضخامت بیشتر انتخاب شود.

لوله کامپوزیتی مدفون

۶. تغییر شکل قطری لوله مدفون (رابطه آیووای اصلاح‌شده، AWWA M45)

$$\frac{\Delta y}{D} = \frac{D_L \cdot K \cdot q}{0.149\,PS + 0.061\,E'} \le 5\%$$

مثال — لوله GRP DN200 SN5000، عمق دفن ۲ m، خاک γ = 19 kN/m³، بار زنده ۱۰ kPa، خاکریز با تراکم متوسط:

$q = 19 \times 2 + 10 = 48$ kPa ; $D_L = 1.5$; $K = 0.1$; $PS = 280$ kPa ; $E' \approx 6900$ kPa

$\Delta y/D = 1.5 \times 0.1 \times 48 / (0.149 \times 280 + 0.061 \times 6900) \approx 7.2 / 462.6 \approx 1.6\,\% \le 5\,\%$ ✓

مدول واکنش خاک 'E (کیفیت خاکریز و تراکم اطراف لوله) نقش بسیار بیشتری از سفتی خود لوله کامپوزیتی دارد؛ به همین دلیل اجرای درست بستر و خاکریز، مهم‌ترین عامل عملکرد لوله FRP مدفون است.

چرا مقاومت بلندمدت؟ لوله کامپوزیتی تحت فشار دائم به‌تدریج دچار کاهش مقاومت (خزش و ترک‌خوردگی ریز رزین) می‌شود. به همین دلیل طراحی بر پایه HDB (ASTM D2992) یا LTHS (ISO 14692)، یعنی مقاومت برون‌یابی‌شده به ۵۰ سال، انجام می‌شود و نه مقاومت کوتاه‌مدت ترکیدن؛ مقاومت کوتاه‌مدت لوله GRP معمولاً ۲ تا ۳ برابر HDB است.

هیدرولیک و ضربه قوچ در لوله FRP

۷. افت فشار (هیزن-ویلیامز)

$$h_f = \frac{10.67 \cdot L \cdot Q^{1.852}}{C^{1.852} \cdot D^{4.87}}$$

DN200، Q = 40 L/s، L = 1 km: لوله FRP (C = 150) → $h_f \approx 6.5$ m؛ فولاد کهنه (C = 100) → ≈ 13.8 m. نیمی از انرژی پمپاژ صرفه‌جویی می‌شود.

۸. سرعت موج و ضربه قوچ (ژوکوفسکی)

$$a = \sqrt{\left(\frac{K/\rho}{1 + K\,D\,/\,(E_h\,t)}\right)}\,, \quad \Delta P = \rho\, a\, \Delta V$$

DN200، ΔV = 1.5 m/s: لوله FRP (t = 4.0 mm) → a ≈ 580 m/s و ΔP ≈ 8.6 bar؛ فولاد (t = 6.35 mm) → a ≈ 1280 m/s و ΔP ≈ 19.2 bar

حرارت و تکیه‌گاه لوله روزمینی

۹. انبساط و نیروی محوری حرارتی

$$\Delta L = \alpha\, L\, \Delta T\,, \quad F = E_a \cdot A \cdot \alpha \cdot \Delta T$$

DN200، $\alpha = 22\times10^{-6}$، ΔT = 40 °C: ۱۰ متر لوله آزاد ΔL ≈ 8.8 mm؛ لوله مهارشده (E_a = 10 GPa، A ≈ 2560 mm²): F ≈ 22.5 kN؛ بسیار کمتر از لوله فولادی هم‌قطر

۱۰. فاصله تکیه‌گاه لوله روزمینی

$$L_s = \left(\frac{384\, E_a\, I \cdot \delta_a}{5\, w}\right)^{1/4}$$

w وزن لوله پر از آب بر واحد طول، δ_a خیز مجاز (≈ ۱۲٫۷ mm). DN100 PN16 پر از آب: w ≈ 0.089 N/mm → $L_s \approx 3.1$ m (برای دهانه پیوسته تا حدود ۲۰٪ بیشتر)

راهنمای نصب لوله کامپوزیتی

۱ حمل و انبار: لوله FRP را با تسمه پارچه‌ای بلند کنید؛ از زنجیر، کشیدن روی زمین و ضربه به سر لوله بپرهیزید.

۲ بستر ترانشه: بستر یکنواخت ماسه‌ای یا شن ریزدانه به ضخامت ۱۰۰ تا ۱۵۰ mm بدون سنگ تیز آماده کنید.

۳ اتصال: سر لوله و کوپلینگ را تمیز و روان‌کاری کنید و با جک یا تیرک به‌صورت محوری جا بیندازید؛ ضربه ممنوع.

۴ خاکریز: اطراف لوله کامپوزیتی را لایه‌لایه با خاک دانه‌ای متراکم کنید تا 'E مورد نیاز تأمین شود (فرمول ۶).

۵ بلوک رانش: در زانوها، سه‌راهی‌ها و انتهای خط، بلوک بتنی یا اتصال قفل‌شونده برای مهار نیروی رانش پیش‌بینی کنید.

۶ آزمون فشار: خط را پیش از خاکریز نهایی با ۱٫۵ برابر فشار کاری آزمون هیدرواستاتیک کنید.

آیا لوله کامپوزیتی برای آب شرب مناسب است؟

بله؛ لوله GRP با آستر و رزین مورد تأیید تماس با آب آشامیدنی، طعم و بو ایجاد نمی‌کند و چون زنگ و رسوب نمی‌گیرد، کیفیت آب را در طول عمر خط حفظ می‌کند.

لوله FRP در برابر اشعه خورشید مقاوم است؟

لایه بیرونی لوله کامپوزیتی روزمینی با افزودنی ضد UV یا رنگ پلی‌یورتان محافظت می‌شود؛ بدون آن، سطح رزین در بلندمدت کدر و الیاف نمایان می‌شود.

استعلام قیمت لوله کامپوزیتی FRP: قطر، کلاس فشار و سفتی، نوع سیال و دما، نوع رزین، نوع اتصال، طول خط و شرایط دفن یا روزمینی را اعلام کنید.

نابک سازه گستر | nabakcomposite.com | 021 4881 2124 | موبایل 0912 396 3078 | اینستاگرام @nabak.composite

سلب مسئولیت: اطلاعات این برگه فنی بر پایه داده‌های عمومی و رایج صنعت لوله کامپوزیتی FRP، GRP و GRE و استانداردهای ISO 14692 و AWWA C950 تهیه شده و جنبه راهنما دارد. مثال‌ها آموزشی‌اند و طراحی خط لوله باید توسط مهندس انجام شود. نابک کامپوزیت حق اصلاح مشخصات فنی را بدون اطلاع قبلی محفوظ می‌دارد.